

Eğitim Kurumlarına Yön Veren Temel Değerler “Türkiye İl Milli Eğitim Müdürlükleri Örneği”¹

Fundamental Values Directing to Educational Institutions “Example of Provincial National Education Directorates of Turkey”¹

Osman AKTAN^a

^aDüzce Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Düzce, Türkiye

Öz

Bu araştırmada İl Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından 2015-2019 yılları için hazırlanan stratejik planlarda yer alan temel değerlerin analiz edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini, 81 il milli eğitim müdürlüğü tarafından hazırlanan 2015-2019 dönemi İl Milli Eğitim Müdürlüğü stratejik planları oluşturmaktadır. Çalışma evrenini oluşturan İl Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından hazırlanan stratejik planlardaki temel değer ifadeleri kodlanmıştır. İlgili değer ifadeleri stratejik planlardan doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. İl Milli Eğitim Müdürlüklerinin stratejik planlarında en çok yer alan on değer; sırasıyla şeffaflık ve hesap verilebilirlik, adalet, yeniliklere açık olmak, güvenilirlik, ahlaki değerlere bağlılık, katılımcılık, bilimsellik, saygı, tarafsızlık ve insan haklarına saygı değerleridir.

Anahtar Kelimeler

stratejik plan, değerler, il milli eğitim müdürlüğü, içerik analizi

Keywords

strategic plan, values, provincial national education directorate, content analysis

Abstract

In this research, the first aim was analyze the basic values of the strategic plans prepared by the Provincial Directorates of National Education for 2015-2019. Content analysis was used in the research from qualitative research methods. The Provincial National Education Directorate of the period constitutes strategic plans of 2015-2019 prepared by eighty one provincial education directorate. The core value statements in the strategic plans prepared by the Provincial Directorates of National Education which constitute the working universe are coded. Direct values are supported from the strategic plans. Provincial National Education Directorates give importance to ten values that take the most place in the strategic plans of are; transparency and accountability, justice, openness to innovation, trustworthiness, commitment to moral values, participation, scientificness, respect, impartiality and respect for human rights.

¹Bu çalışmanın bir kısmı, Kırıkkale Üniversitesi'nde düzenlenen Uluslararası Katılımlı Değerler Eğitimi Kongresi'nde (Kırıkkale:5-7 Kasım 2015) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Extended Summary

Introduction:

The plan includes the selection of means to achieve the specified objectives and a predetermined mode of action (Eren, 2013, Ertürk, 2011, Akgemci, 2013), the concept of planning; (Can, 2002; Koçel, 2011, Mucuk, 2005), a process that is pursued in order to achieve a goal with short and long-term goals, to implement a plan, activities, efforts, and ways to be followed. Planning is to take the necessary decisions and implement them in order to reach the determined goals and targets with minimum cost within the determined periods (Coşkun, 2006: 120). Today, especially in information and communication technologies the new developments emerging in all areas of final life affect organizations and necessitate that organizations make and implement decisions that will adapt to the changes and developments experienced. . (Elibol, 2005; Erdil and Keskin, 2002: Eren, 2016: 11; Tagraf, 2002; Özgen and Yalçın, 2015). Strategic planning is a process that encompasses the processes and practices required to imagine the future positions of stakeholders and to achieve that position. In addition, strategic planning enables the organization to use limited resources efficiently and rationally (Küçüksüleymanoğlu, 2008; Nartgün, 2000). Strategic plan consists of situation analysis, explanation of how participation is provided, future direction, mission, vision, core values, strategic objectives and targets, monitoring and evaluation. Strategic plan consists of situation analysis, explanation of how participation is provided, future direction, mission, vision, core values, strategic objectives and targets, monitoring and evaluation. The determination of basic values that give direction to a knight guides the decisions made by the organization, the choices that they make and the strategies they will determine, contributes to the formation of organizational identity and management philosophy and motivation of employees (DPT, 2006; Sabuncuoğlu ve Vergiliel Tüz, 2013). The main values are composed of people, processes and performance (DPT, 2006; Güven and Bağdigen, 2008). It is observed that the studies conducted when the relevant literature is examined are mostly oriented towards universities and there is no study about the basic values which are the top educational institution in the provincial level and which are directed to the strategic plans of the provincial national education directorates which are the binding features of the strategic plans and the institutions attached to them.

The Aim of the Research:

The aim of this research is to determine the level and manner of values expressed in the strategic plans prepared by the provincial national education directorates and to examine the values expressions in accordance with the values expressed in the Ministry of National Education's 2015-2019 Strategic Plan. For this purpose, the following questions have been answered;

1. What are the values in the strategic plans prepared by provincial national education directorates?
2. How are the values distribute thematically in the strategic plans prepared by provincial national education directorates?
3. How are the values distribute thematically in the strategic plans prepared by provincial national education directorates?

Method:

A descriptive survey model was used to determine the values in the strategic plans of the Provincial National Education Directorates and to examine the correspondence of the value expressions with the values expressed in the Ministry of National Education 2015-2019 Strategic Plan. The study universe constitutes strategic plans of the Provincial Directorate of National Education prepared by eighty provinces. The research data (from June to October 2015) were collected from the values expressed in the strategic plans of the 81 provincial national education directorates that prepared and published their strategic plans for the 2015-2019 period on their web sites. The collected data were analyzed by content analysis technique. The values obtained are collected under certain headings and their frequencies are subtracted. Finally, the frequencies are grouped close to each other and the themes are formed. In order to ensure validity and reliability in research; The methods and stages of the research are described in a clear and detailed way and the raw data of the research is kept for the purpose of examining consistency when necessary

Findings and Results:

In this research, the values of the strategic plans of 2015-2019 period prepared by the provincial national education directorates. The level of harmonization of these values with the expressed in the Ministry of National Education 2015-2019 Strategic Plan have been determined. Eighty values were obtained in the strategic plans of the Provincial Directorates of National Education and the ten most valued values were; justice transparency and accountability, participation, openness to innovation, trustworthiness, commitment to moral values, scientificness, respect, impartiality and responsibility. When the values were examined thematically, it was determined that the values that take place most in the strategic plans of the Provincial Directorates of National Education took place in "processes". The top ten values in the provincial national education directorates' strategic plans are as follows; manage change, the empathic approach, sincerity, appreciation, peace, self-assessment, guidance and loyalty. Only the values in the Ministry of National Education 2015-2019 Strategic Plan are considered to be the values that are most represented in the provincial plans of reliability and justice and the values of analytical and scientific outlook, sensitivity towards the right to life and living beings and artistic sensitivity, Values. It can be said that the values in the Ministry of Education's 2015-2019 Strategic Plan are represented in the strategic plans of the Provincial National Education Directorates in the middle level (60%) and in terms of values.

Based on the findings obtained in the research, it is aimed to explain to the stakeholders what the values on the strategic plan are, to learn the institutional values of the stakeholders through various managerial activities, seminars and in-service training activities,

stakeholders to pay attention to the primacy of values in the institutional structure. The researchers evaluated the values determined by the provincial national education directorates and examined the compliance levels of the stakeholders in the implementation process.

1. Giriş

Plan, belirlenen amaçlara ulaşmak için araçların ve yolların seçilmesi, önceden belirlenmiş bir hareket tarzı (Ak-gemci, 2013; Eren, 2013; Ertürk, 2011), planlama kavramı ise; bir planı uygulamaya yönelik olarak, kısa ve uzun dönemli hedeflerle amaca ulaşmak için takip edilen bir süreci, etkinlikleri, çabayı ve takip edilecek yollara dair düşün-celerin sistematize edilmesidir (Can, 2002; Koçel, 2011; Mucuk, 2005). Planlama belirlenen süreler içinde en az mali-yetle, tespit edilen amaç ve hedeflere ulaşmak için gerekli kararları almak ve uygulamaya koymaktır (Coşkun, 2006:120).

Günümüzde özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan değişimler sonucu hayatın bütün alanlarında ortaya çıkan yeni gelişmeler, örgütleri etkilemekte, bu durum örgütleri yaşanan değişim ve gelişmelere uyum sağlayacak kararlar almalarını ve uygulamalarını zorunlu kılmıştır (Elibol, 2005; Erdil ve Keskin, 2002; Eren, 2016: 11; Özgen ve Yalçın, 2015; Tağraf, 2002). Örgütlerin bu değişimlere ayak uydurmaları ve hedefleri doğrultusunda kendilerini sürekli olarak geliştirmeleri gerekmektedir. Örgütler bunu sağlayabilmek için geleceği planlamak zorundadır. Bu noktada örgütlerin daha önce olmadığı kadar geleceğe yönelik stratejiler geliştirmeleri ve stratejilere dayalı stratejik planlama çalışmaları yapmaları gerekmektedir. Çünkü stratejik planlar, geleceğin tahmin edilmesinin çok zor olduğu durumlar-da yönetme becerilerinin oluşturulması ve sürdürülmesidir (Arabacı, 2007; Nartgün, 2004).

Stratejik planlama bir örgütün paydaşlarının gelecekteki konumlarını hayal etmeleri ve bu konuma ulaşmak için gerekli olan işlem ve uygulamaları kapsayan bir süreçtir. Ayrıca, stratejik planlama örgütün kısıtlı kaynaklarının ve rimli ve rasyonel bir şekilde kullanılabilmesini sağlar (Küçüksüleymanoğlu, 2008; Nartgün, 2000). Stratejik planlama, genel olarak bir örgütün veya kurumun ne olduğu, ne yaptığı ve neden yaptığına yön veren karar ve faaliyetleri üretmek için oluşturulmuş eylem planlarıdır (Bryson, 2011). Stratejik planlama kurumsal işleyiş içinde, eski deneyimlerin ışığında yeni fırsatları fark etmeyi ve öncelikleri belirlemeyi sağlayan stratejik bir sürecin en önemli unsuru ve başlan-gıç aşamasıdır. (Allison, 2005; Gül ve Kırılmaz, 2013), Örgütsel ve çevresel koşullar ile örgütsel hedefler ışığında örgütün mevcut durumundan geleceğe yönelik bir yol haritası çizilmesini sağlayan üst yönetim aracıdır (DPT, 2006; Öz-mantar, 2011; Yelken, Kılıç ve Üredi, 2010).

Stratejik planlama; işletmeyi veya kurumu, bugünden tasarlanan bir geleceğe taşıma (Narinoğlu, 2014), düzenli ve mantıklı düşünmeye sevk etme (MEB, 2009a), kurumun veya işletmenin kaynakları ile kabiliyetlerini en verimli şekilde kullanarak kurumu rekabet edebilir hale getirme (İlğan, Erdem, Taşdan ve Menduhoğlu, 2008) gibi örgütsel amaçlar taşır. Örgütün değişimi yönetmeye dayalı amaç ve hedefleri, bu amaç ve hedefleri gerçekleştirmeye uygun stratejik yöntemleri gerekli kılar (MEB, 2009). Stratejik planlama, diğer tüm planlama türlerine kıyasla daha kapsamlı, daha uzun süreli, daha esnek, daha dinamik ve amaca odaklı olan, eyleme yönelik dolayısıyla proaktif bir planlama türü-dür (Karaman, 2011).

Toplumsal, kültürel, siyasal, ekonomik ve teknolojik alanda olan değişim ve gelişmelerin eğitim kurumlarını da yansımaları olmaktadır. Bunun sonucu olarak eğitim kurumları bu değişimlere ayak uydurabilmek için kendilerini yeni gelişmelere göre gözden geçirmelidir. Eğitim kurumlarının kendilerine yüklenen yasal yükümlülük ve kamuoyu beklentilerini karşılayabilmek için iyi bir planlamaya ve bu planın uygulamasına ihtiyaçları vardır. Bu amaca yönelik olarak stratejik planlama kamu kurumlarında 2003 yılından itibaren öncelikle pilot olarak, daha sonra ise tüm kurumalarda yasal olarak zorunlu hale getirilmiştir (Türk ve Ünsal, 2007).

Stratejik plan, durum analizi, katılımcılığın nasıl sağlandığına ilişkin açıklama, geleceğe yönelim, misyon, vizyon, temel değerler, stratejik amaç ile hedefler, izleme ve değerlendirme bölümlerinden oluşur. Bir örgüte yön veren temel değerlerin belirlenmesi, örgütün aldığı kararlara, yaptığı seçimlere ve belirleyeceği stratejilere rehberlik eder, örgütsel kimlik ile yönetim felsefesinin oluşmasına ve çalışanların motive edilmesine katkı sağlar (DPT, 2006; Sabun-cuoğlu ve Vergiliel Tüz, 2013). Örgütlerin temel karakterini ve onları diğer örgütlerden ayıran yönlerini ortaya koyan değerlerin çalışanların çoğunluğu tarafından benimsenmesi ve örgüt çalışmalarında içselleştirilmesi, kurumsal değerlerin oluşmasını sağlar (Deal ve Kennedy, 2000; Sabuncuoğlu ve Tüz, 2001).

Kurumsal değerler, kurumun işleyiş ve başarısı üzerinde anahtar rolü oynar. Değerler, kurumsal misyon ve vizyonun temelini oluşturur (MEB, 2010). Değerler, kurumsal kültürün ardında yatan inanç ve ahlaki normlardır, kurum içindeki ilkeler ve davranış standartlarına anlam kazandırır, çalışanların davranışlarını nitelendirmeye, değerlendirmeye ve yargılamaya yarayan standartların kaynağını oluşturur. Çalışanlar arasında ortak bir amaç birliği sağlayarak örgüt kültürünü ve örgüt başarısının temelini oluşturur (Deliz,1997; Küçüksüleymanoğlu, 2008; Şişman, 2002; Yurtseven, 1998; Yüce, 2007). Kurumun tüm paydaşları, çalışmalarında bu değerleri referans almalı, karar alma süreçlerinde kurumsal değerlerden ödün vermemelidirler (Özmantar, 2011). Temel değerler ise kişiler, süreçler ve performanstan oluşan bir bütündür (DPT, 2006; Güven ve Bağdigen, 2008). Azimli olmak, çalışkanlık, başarı, sorumlu-luk, eşitlik, bağımsızlık, güven, doğruluk, cesaret, saygı, hoşgörü, yardımseverlik, dürüstlük, sevgi, özgürlük, sağduyu, örgütsel anlamda bağlılık, insan hakları ve demokrasinin evrensel değerleri, çevreye ve canlıların yaşam hakkına du-yarlılık, analitik ve bilimsel bakış, girişimcilik, yaratıcılık, yenilikçilik, sanatsal duyarlılık ve sanat becerisi, meslek etiği ve ahlak, tarafsızlık, adalet, katılımçılık, şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi değerler kurumsal yaşamda önemli yer tutan değerler arasındadır (Kaplan, 2015; MEB, 2015; Şişman, 2002)

Kurum değerleri çalışanlarla birlikte belirlenmelidir. Belirleme çalışmalarında öncelikli olan kurumda var olan değerler ortaya çıkarılır. Ardından kurumda olmayıp da olmasını istediğimiz değerler belirlenir. Değerlerin belirlenmesinden sonra katılımçı bir anlayışla bu değerler öncelik sırasına konur (MEB, 2010). Değerler hedefe ulaştıracak olan davranışlarınızı belirler. Değerler,

kurum çalışanları ile birlikte tespit edilmeli, tartışılmalı, çalışanların kurumsal değerleri kabul etmeleri ve kendi yaşamlarında içselleştirmiş olmaları gerekmektedir (Gertsen ve Zolner, 2012; Welch, 2008). Belirlenen kurumsal değerlerin tüm çalışanlar tarafından bilinmesi, hedeflere ulaşmada başarı ve birliktelik sağlar (Çalık, 2003; DPT, 2006; Goodstein, Nola ve Pfeiffer, 1993; MEB, 2009a; Öztürk ve Dündar, 2003). Kurumlar arasında önemli bir yer teşkil eden eğitim kurumlarında da değerler oluşturma ve bu değerleri paydaşlarıyla paylaşarak hayata geçirme süreci, kurum açısından hayati önem taşımaktadır. Bu nedenle, eğitim kurumlarının çevresel koşulları değerlendirmeleri ve toplumun talepleri ile ülkenin gerçekleri çerçevesinde bir sentez yaparak, açık ve dışa dönük stra-tejiler geliştirme gerekliliği kaçınılmazdır (MEB, 2009). Eğitim kurumları arasında yer alan il milli eğitim müdürlükleri de bu gerekliliği yerine getirmek amacıyla stratejik plan geliştirmektedirler. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2013/26 nolu Genelge'si ile 2015-2019 stratejik plan hazırlık çalışmaları başlamış, 2015 yılı başında planlar onaylanarak illerin web sitelerinde yayınlanmıştır.

İlgili alanyazın incelendiğinde ülkemizde değerler ile ilgili pek çok araştırma yapılmış olup, son yıllarda stratejik planlamada değerler ile ilgili çalışmaların sınırlı olduğu söylenebilir. Değerler ile ilgili literatür incelendiğinde; ders kitaplarında değerler (Aral, 2008; Candan ve Ergen, 2014; Gör, 2013; Güzel, 2013; Karagöz, 2009; Özkan, 2010; Yaman, Taflan ve Çolak, 2009), değerler ile ilgili öğretmen görüşleri (Akbaş, 2009; Ateş, 2014; Can, 2008; Fidan, 2009; Balcı ve Yanpar, 2013; Baysal, 2013; Izgar, 2013; Maya, 2017; Oğuz, 2012; Şahin, 2010; Tokdemir, 2007; Varol, 2013), öğretim programlarında değerler (Akbaş, 2004; Aktan, 2018; Baydar, 2009; Çengelci, 2010; Kaymakcan ve Meydan, 2011; Keskin, 2008; Uçar, 2009), edebi eserlerde değerler (Akkaya, 2013; Aktan, 2012; Aktan ve Kılıç, 2015; Bulut, 2011; İnan Kılıç, 2009; Kalaça, 2013; Kılıç ve Aktan, 2015; Kumbasar, 2011; Külünkoğlu, 2010; Yılmaz, 2013) değer tercihleri (Akkaya, 2013; Aydın, 2003; Dilmaç, Bozgeyikli ve Çıkılı, 2008; Dilmaç, Ertekin ve Yazıcı, 2009; Yılmaz, 2009), eğitim yöneticilerinin değerler ile ilgili görüşleri (Aslanargun, 2012; Baloğlu ve Balgalmış, 2005; Demirtaş ve Ekmekyapar, 2012; Maya, 2013; Okudan ve Ekşi, 2011; Parlar, Çavuş, Levent ve Ekşi, 2010; Şahin Fırat, 2010; Yılmaz, 2007), yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli gözünde öğretmenin sahip olması gereken değerler (Çubukçu ve diğerleri, 2012; Gündüz ve Çoşkun, 2012; Özdemir ve Sezgin, 2011; Yiğittir, 2010), okul hayatında değerler (Bektaş, Nalçacı ve Karadağ, 2014; Çengelci, Hancı ve Karaduman, 2013; Meydan, 2014; Turan ve Aktan, 2008), öğretim elemanlarının örgütsel değerlere ilişkin görüşleri (Nartgün, 2006), devlet üniversitelerinde değer algısı ve analizi (Arabacı ve Gündüzalp, 2014; Arslan, 2009), eğitim kurumlarında paylaşılan değerler (Aslan, Özer ve Açıroğlu Bakır, 2009), ilköğretim ve ortaöğretim okullarının stratejik planlardaki değerler (Altinkurt ve Yılmaz, 2011) ile ilgili araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde yapılan çalışmalarda çoğunlukla değerlerle ilgili öğretmen, yönetici, öğretim elemanları görüşleri; edebi kitaplarda, ders kitaplarında ve öğretim programlarında değerler, okul hayatında, üniversitelerde ve eğitim kurumlarında paylaşılan değerlerin ele alındığı, il düzeyinde en üst eğitim kurumu olan ve hazırladıkları stratejik planları ile kendilerine bağlı bulunan kurumları da bağlayıcı özelliği olan il milli eğitim müdürlüklerinin stratejik planlarına yön veren temel değerlerle ilgili bir çalışma yer almadığı görülmektedir. Bu araştırma İl milli eğitim müdürlüklerinin stratejik planlarına yön veren temel değerleri yansıtması açısından önem taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı, il milli eğitim müdürlükleri tarafından hazırlanan stratejik planlarda yer alan değer ifadelerinin ne düzeyde ve ne şekilde bulunduğunu ortaya koymak, belirlenen değer ifadelerinin Milli Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı'nda yer alan değer ifadeleri ile uyumunu incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. İl milli eğitim müdürlükleri tarafından hazırlanan stratejik planlardaki değerler nelerdir?
2. İl milli eğitim müdürlükleri tarafından hazırlanan stratejik planlardaki değerler tematik olarak nasıl dağılım göstermektedir?
3. Milli Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı'nda yer alan değerlerin il milli eğitim müdürlüklerine ait stratejik planlarda yer alma düzeyleri nasıldır?

2. Yöntem

Araştırmanın Modeli

İl milli eğitim müdürlükleri stratejik planlarında yer alan değerleri belirlemek ve belirlenen değer ifadelerinin Milli Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı'nda yer alan değer ifadeleri ile uyumunu incelemek amacıyla yapılan bu araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama modelinde bilimin gözlem, kaydetme, olaylar arasındaki ilişkileri tespit etme ve kontrol edilen değişmez ilkeler üzerinde genellemelere varma nitelikleri söz konusudur. Yani bilimin tasvir fonksiyonu ön plandadır, araştırmaya konu olan birey, olay, durum yada nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi açıklanmaya çalışılır. (Karasar, 2012; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmada il milli eğitim müdürlükleri stratejik planlarında yer alan değerler analiz edilmiş ve var olduğu şekliyle betimlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma evrenini seksen bir il tarafından hazırlanan İl Milli Eğitim Müdürlüğü stratejik planları oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem alma yoluna gidilmemiş çalışma evreninin tamamına ulaşılmıştır. Çalışma evrenini seksen bir il ile ait il milli eğitim müdürlükleri tarafından hazırlanan 2015-2019 dönemi stratejik planları oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri 2015-2019 dönemi stratejik planlarını kurum web sitelerinde yayınlayan 81 il milli eğitim müdürlüğüne ait stratejik planlarda yer alan değer ifadelerinden toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Toplanan veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Elde edilen değer ifadeleri belli başlıklar altında toplanarak frekansları çıkarılmış-

tır. Son olarak frekansları çıkarılan ifadelerden birbirine yakın olarak gruplandırılarak temalar oluşturulmuştur. 81 il milli eğitim müdürlüklerinin stratejik planlarında yer alan değer ifadelerinin analizinde sırasıyla aşağıdaki işlemlere yer verilmiştir:

- 81 il milli eğitim müdürlüklerinin stratejik planlarında değerlerin ifade edildiği kelime, kelime grupları veya cümleler tespit edilerek kodlandı.
- Tespit edilen kelime, kelime grupları ve cümlelerin temsil ettiği değer veya değerler ile ilgili uzman görüşü alınarak, değer veya değerlerin doğruluğu test edildi.
- Değerlere uygun temalar oluşturuldu.
- Oluşturulan temalarla ilgili uzman teyidi alındı.
- Kodlama yapılırken ve temalar düzenlenirken ham verilere esas alındı. Bu amaçla değerlerle ilgili olarak stratejik planlardan doğrudan alıntılar kullanılarak, veriler betimlendi.

Geçerlik ve Güvenirlik

Değerlerin temalara ayrılması değerler eğitimi alanında akademik çalışmaları olan iki eğitim bilimleri uzmanı tarafından yapıldıktan sonra, değerler eğitimi alanında çalışmaları bulunan üç öğretim üyesi ve stratejik plan çalışmalarını koordine eden üç il koordinatörüne gönderilmiş, geri gelen dönütler doğrultusunda temalara son şekli verilmiştir. Uzmanlar bu işlemleri birbirinden bağımsız olarak yapmışlardır. Daha sonra bir araya gelen uzmanlar, farklı temalar altında değerlendirdikleri görüşler üzerinde tartışarak uzlaşmaya varmışlardır. İçerik analizi ile elde edilen verilerin güvenirliliğinin sağlanması için, Miles ve Huberman'ın (1994) "Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100" formülü kullanılmıştır. Araştırmacılar arasındaki güvenirlilik oranı % 89 olarak bulunmuştur. Araştırmada güvenirliliğin sağlanması amacıyla; araştırmanın yöntemleri ve aşamaları açık ve ayrıntılı bir biçimde betimlenmiş, araştırmanın ham verileri gerektiğinde tutarlılık incelenmesi amacıyla saklanmıştır.

3. Bulgular

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırma birinci problemi doğrultusunda il milli eğitim müdürlükleri tarafından hazırlanan stratejik planlardaki değerler incelenerek analiz edilmiştir. İl milli eğitim müdürlükleri stratejik planlarında yer alan temel değerlerin dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. İl milli eğitim müdürlükleri stratejik planlarında yer alan temel değerlerin dağılımı

Değerler	f	Değerler	f	Değerler	f
Adalet	61	Çözüm odaklı düşünme	18	Fedakârlık	5
Şeffaflık ve hesap verilebilirlik	60	Dürüstlük	18	Araştırmacılık	5
Katılımcılık	56	Girişimcilik	18	Nitelikli eğitim	5
Yeniliklere açık olma	52	Paylaşımçı olma	18	Olumlu tutum geliştirme	5
Güvenirlik	48	İnsan odaklı olma	17	Öğrenci merkezlilik	5
Ahlaki değerlere bağlılık	46	Liyakat	17	İdealist Olma	4
Bilimsellik	40	İhtiyaç odaklı hizmet anlayışı	15	Kamu yararını gözetme	4
Saygı	39	Evensellik	12	Ulaşılabilirlik	4
Tarafsızlık	36	Sevgi	12	Çalışkanlık	4
Sorumluluk	35	Liderlik	11	Özgürlük	3
İnsan haklarına bağlılık	30	Sanatsal duyarlılık	11	Sağlıklı bir nesil yetiştirme	3
Çevre duyarlılığı	29	Yaşam boyu öğrenme	11	Güncellik	2
İşbirliği	29	Moral-motivasyon sağlama	9	Değişimi yönetme	2
Sürekli Gelişim	28	Üretkenlik	9	Empatik yaklaşım	2
Dayanışma	26	Her yerde eğitim	8	Samimiyet	2
Kaliteli hizmet anlayışı	26	İyi insan olma	8	Süreklilik	2
Verimlilik	26	Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlılık	7	Takdir etme	2
Fırsat eşitliği	24	Kurumsal aidiyet	7	Barış	1
Plan odaklı olma	24	Mükemmellik	7	Mesleki uzmanlık	1
Hizmetten yararlananların memnuniyeti	21	Tarihsel ve kültürel mirasa duyarlılık	7	Özdeğerlendirme	1
Demokrasi bilinci	21	Eleştiriye açık olma	6	Rehberlik	1
Eşitlik	20	Vatanseverlik	6	Vefa	1
Hoşgörü	19	Yardımlaşma	6	Toplam	1118

İl milli eğitim müdürlükleri stratejik planlarında yer alan değerlerinin analiz edilmesi sonucu toplam 68 değer ifadesine ulaşılmıştır. İl milli eğitim müdürlükleri stratejik planlarında en fazla yer alan ilk on değer sırasıyla; adalet (f=61), şeffaflık ve hesap verilebilirlik (f=60), katılımcılık (56), yeniliklere açık olma (f=52), güvenilirlik (f=48), ahlaki değerlere bağlılık (f=46), bilimsellik (f=40), saygı (f=39), tarafsızlık (f=36) ve sorumluluk (f=35) değerleri olmuştur. İl milli eğitim müdürlükleri stratejik planlarında en az yer alan ilk on değer sırasıyla; değişimi yönetme (f=2), empatik yaklaşım (f=2), samimiyet (f=2), süreklilik (f=2), takdir etme (f=2), barış (f=1), mesleki uzmanlık (f=1), özdeğerlendirme (f=1), rehberlik ve vefa (f=1) değerleri olmuştur. Araştırma kapsamında incelenen il milli eğitim müdürlükleri stratejik planlarında yer alan değerler, performans (f=245), kişiler (f=402) ve süreçler (f=4721) olmak üzere üç temada (toplam f=1118) gruplandırılmıştır.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırma ikinci problemi doğrultusunda il milli eğitim müdürlükleri tarafından hazırlanan stratejik planlarda yer alan değerlerin değerler tematik olarak nasıl dağılım gösterdikleri incelenerek analiz edilmiştir. İl milli eğitim müdürlükleri stratejik planlarında yer alan temel değerlerin tematik dağılımı aşağıda Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. İl milli eğitim müdürlükleri stratejik planlarında yer alan değerlerin tematik dağılımı

Tema	Değerler	Frekans (f)	Tema	Değerler	Frekans (f)
Performans	Bilimsellik	40	Kişiler	Araştırmacılık	5
	Tarafsızlık	36		İdealist olma	4
	İşbirliği	29		Çalışkanlık	4
	Kaliteli hizmet anlayışı	26		Özgürlük	3
	Verimlilik	26		Empatik yaklaşım	2
	Dayanışma	26		Samimiyet	2
	Hizmetten yararlananların memnuniyeti	21		Takdir etme	2
	Üretkenlik	9		Barış	1
	Mükemmellik	7		Vefa	1
	Kurumsal aidiyet	7		Adalet	61
	Nitelikli eğitim	5		Şeffaflık ve hesap verilebilirlik	60
	Olumlu tutum geliştirme	5		Katılımcılık	56
	Ulaşılabilirlik	4		Güvenirlik	48
	Sağlıklı bir nesil yetiştirme	3		İnsan haklarına bağlılık	30
	Özdeğerlendirme	1		Sürekli gelişim	28
Kişiler	Yeniliklere açık olma	52	Süreçler	Fırsat eşitliği	24
	Ahlaki değerlere bağlılık	46		Plan odaklı olma	24
	Saygı	39		Eşitlik	20
	Sorumluluk	35		Çözüm odaklı düşünme	18
	Çevre duyarlılığı	29		İnsan odaklı olma	17
	Demokrasi bilinci	21		İhtiyaç odaklı hizmet anlayışı	15
	Hoşgörü	19		Evrensellik	12
	Dürüstlük	18		Yaşam boyu öğrenme	11
	Girişimcilik	18		Moral-motivasyon sağlama	9
	Paylaşımçı olma	18		Her yerde eğitim	8
	Liyakat	17		Tarihsel ve kültürel mirasa duyarlılık	7
	Sevgi	12		Yardımlaşma	6
	Sanatsal duyarlılık	11		Öğrenci merkezlik	5
	Liderlik	11		Kamu yararını gözetme	4
	İyi insan olma	8		Güncellik	2
	Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlılık	7		Değişimi yönetme	2
	Eleştiriye açık olma	6		Süreklilik	2
	Vatanseverlik	6		Mesleki uzmanlık	1
	Fedakârlık	5		Rehberlik	1

Performans temasında, bilimsellik (f=40), tarafsızlık (f=36), işbirliği (f=29), kaliteli hizmet anlayışı (f=26), verimlilik (f=26), dayanışma (f=26), hizmetten yararlananların memnuniyeti (f=21) ve üretkenlik (f=9) en fazla yer alan değerler olurken; olumlu tutum geliştirme (f=5), ulaşılabilirlik (f=4), sağlıklı bir nesil yetiştirme (f=3) ve özdeğerlendirme (f=1) en az yer alan değerler olmuştur. Kişiler temasında, yeniliklere açık olma (f=52), ahlaki değerlere bağlılık (f=46), saygı (f=39), sorumluluk (f=35), çevre duyarlılığı (f=29), demokrasi bilinci (f=21), hoşgörü (f=19), dürüstlük (f=18), girişimci-lik (f=18), paylaşımcı olma (f=18) ve liyakat (f=17) en fazla yer alan değerler olurken; empatik yaklaşım (f=2), Sa-mimiyet (f=2), takdir etme (f=2), barış (f=1) ve vefa (f=1) en az yer alan değerler olmuştur. Süreçler temasında, ada-let (f=61), şeffaflık ve hesap verilebilirlik (f=60), katılımcılık (f=56), güvenilirlik (f=48), insan haklarına bağlılık (f=30), sürekli gelişim (f=28), fırsat eşitliği (f=24), plan odaklı olma (f=24) ve eşitlik (f=20) en fazla yer alan değerler olurken; değişimi yönetme (f=2), süreklilik (f=2), mesleki uzmanlık (f=1) ve rehberlik (f=1) en az yer alan değerler olmuştur. Aşağıda temalarda yer il milli eğitim müdürlüklerine ait stratejik planlarda yer verilen bazı değerler değerlerden doğrudan alıntılarla aşağıda verilmiştir.

“Temel Değerler; bilimsellik, tarafsızlık, hizmetten yararlananların memnuniyeti, verimlilik, işbirliği... (Bilecik İl MEM 2015-2019 SP, s.34)”.

“...Yol göstericimiz bilimseliktir, çalışanlar arasında dayanışma ve işbirliği oluştururuz, çalışanlarımızı takdir eder, kurumun değerli bir ferdi olduğunu hissettiririz.... (Burdur İl MEM 2015-2019 SP, s.33)”.

“Temel Değerler; ...birbirine saygılı davranmak,.....bireysel yenilikçiliği ve yenilikleri destekleme, ...dürüstlük, ...planlamacı yaklaşım.. (Kayseri İl MEM 2015-2019 SP, s.51)”.

“Temel Değerlerimiz.....çevreye duyarlılık. girişimcilik, yenilikçilik, sanatsal duyarlılık, saygı.(Manisa İl MEM 2015-2019 SP, s.74)”.

“.....Güvenilirlik, eşitlik, şeffaflık, hesap verebilirlik, ihtiyaç ve beklentilere duyarlılık, katılımcılık, sürekli geli-şim, yetkinliğe ve uzmanlığa önem vermek.... (Kırıkkale İl MEM 2015-2019 SP, s.47)”.

“..... Katılımcılık, şeffaflık, insan haklarına saygı, mesleki etik, çözüm odaklı olma, güvenilirlik....(Ankara İl MEM 2015-2019 SP, s.48)”.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi doğrultusunda il milli eğitim müdürlükleri tarafından hazırlanan stratejik plan-lardaki değerlerin Milli Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı'nda yer alan değer ifadeleri ile uyumunu incelenerek analiz edilmiştir. Aşağıda Tablo 3'te Milli Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı'nda yer alan değerlerin il milli eğitim müdürlüklerine ait stratejik planlarda yer alma düzeyleri verilmiştir.

Tablo 3. Milli Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı'nda yer alan değerlerin il milli eğitim müdürlüklerine ait stratejik planlarda yer alma düzeyleri

MEB 2015-2019 stratejik planı değerleri	İl MEM stratejik planında temsil edilen değerler	Frekans (f)
Güvenilirlik ve adalet	Adalet (f=61), güvenilirlik (48), eşitlik (f=24),	133
Analitik ve bilimsel bakış	Bilimsellik (f=40), plan odaklı olma (f=24), çözüm odaklı düşünme (f=18), eleştiriye açık olma (f=6), araştırmacılık (f=5),	93
İnsan hakları ve demokrasinin evrensel değerleri	İnsan haklarına bağlılık (f=30), demokrasi bilinci (f=24), insan odaklı olma (f=17)	71
Şeffaflık ve hesap verebilirlik	Şeffaflık ve hesap verebilirlik (f=60)	60
Katılımcılık	Katılımcılık (f=56),	56
Yenilikçilik	Yeniliklere açık olma (f=52), güncellik (f=3),	55
Girişimcilik	Girişimcilik (f=18), sürekli gelişim (f=28)	46
Meslek etiği ve ahlak	Ahlaki değerlere bağlılık (f=46),	46
Saygınlık	Saygı (f=39),	39
Tarafsızlık	Tarafsızlık (f=36),	36
Çevreye ve canlıların yaşam hakkına duyarlılık	Çevre duyarlılığı (f=29),	29
Sanatsal duyarlılık ve sanat becerisi	Sanatsal duyarlılık (f=11),	11
Yaratıcılık		0
	Toplam	675

Yukarıda Tablo 3 incelendiğinde Milli Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı'nda yer alan değerlerden sadece güvenilirlik ve adalet ile analitik ve bilimsel bakış değerlerinin tüm il planlarında en az bir kez yer aldığı söylenebilir. Çevreye ve canlıların yaşam hakkına duyarlılık ve sanatsal duyarlılık ve sanat becerisi değerlerinin en az temsil edilen değerler olduğu, yaratıcılık değerinin ise hiçbir il planında yer almayan değer olduğu görülmektedir. Genel olarak il milli eğitim müdürlüklerinin stratejik planlarında 68 değer ifadesi, 1118 defa yer almıştır. Milli Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı'nda yer alan değerler ya doğrudan ya da temsil edilen değerlerle 675 defa (% 60) yer almıştır. Milli Eği-tim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı'nda yer alan değerlerin il milli eğitim müdürlüklerine ait stratejik planlarda orta düzeyde temsil edildiği, değerlerin büyük bir kısmının ise (% 40) temsil edilmediği tespit edilmiştir.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada il milli eğitim müdürlükleri tarafından hazırlanan 2015-2019 dönemine ait stratejik planlardaki değerler ve bu değerlerin Milli Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı'nda yer alan değer ifadeleri ile uyum düzeyi belirlenmiştir. İl Milli Eğitim Müdürlüklerinin stratejik planlarında seksen değer ifadesi elde edilmiş olup, İl milli eğitim müdürlüklerinin stratejik planlarında en çok yer alan değerlerin "süreçler" temasında yer aldığı belirlenmiştir. Planlarda en çok yer alan on değer; sırasıyla şeffaflık ve hesap verilebilirlik, adalet, yeniliklere açık olmak, güvenilirlik, ahlaki değerlere bağlılık, katılımcılık, bilimsellik, saygı, tarafsızlık ve insan haklarına saygı değerleridir. Değerlere yönelik yapılan bazı çalışmalarda (Aktan, 2012; Çengelci, 2010; Kumbasar, 2011; Maya, 2013; Özdemir ve Sezgin, 2011; Özkan, 2010; Şahin, 2010; Uçar, 2009; Yiğittir, 2010) saygı değerinin çalışmalarda ön plana çıkan değerler arasında yer aldığı ve araştırma bulgularımızı desteklediği görülmektedir. Saygı değeri ile ilgili araştırma bulgularımızın aksine yapılan bazı araştırmalarda (Bulut, 2011; Külünkoğlu, 2010) ise saygı değerinin Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinde ve atasözlerinde en az yer alan değerler arasında yer aldığı belirlenmiştir. Değerlere yönelik bazı araştırmalarda ise (Aktan, 2012; Bulut, 2011; Karagöz, 2009; Kumbasar, 2011; Özkan, 2010) bilimsellik ve yeniliklere açık olma değerlerine yeterli yer verilmediği belirlenmiştir. Araştırma bulgularımızda bilimsellik ve yeniliklere açık olma değerlerinin stratejik planlarda en fazla yer alan değerler arasında yer alması, bu değerlere yönelik olumlu bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Yine araştırmada ön plana çıkan değerlerden olan adalet değerine ilişkin bulguların yapılan çalışmalarla tutarlılık gösterdiği söylenebilir. Akkaya (2013) tarafından öğretmen adaylarının değer tercihlerinin incelendiği araştırmada adalet ilk üç değer tercihi arasında yer aldığı, Aslanargun (2012) tarafından yapılan araştırmada okul müdürlerinin sahip olması gereken öncelikli değerler arasında adalet değerine vurgu yaptıkları, Çubukçu ve arka-daşları tarafından yapılan araştırmada yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli gözünde öğretmenin sahip olması gereken değerler arasında da adalet değerinin yer aldığı görülmektedir. İl milli eğitim müdürlükleri stratejik planlarında en az yer alan ilk on değer sırasıyla; değişimi yönetme, empatik yaklaşım, samimiyet, süreklilik, takdir etme, barış, mesleki uzmanlık, özdeğerlendirme, rehberlik ve vefa değerleri olmuştur. Barış değeri ile ilgili bulguların yapılan araştırmalarda (Aktan, 2012; Kumbasar, 2011; Maya, 2017) elde edilen bulgularla örtüştüğü söylenebilir.

Arslan'ın (2009) yapmış olduğu "Türk Devlet Üniversitelerinde Değerlerin Analizi" başlıklı çalışmasında kırk devlet üniversitesinin temel değerleri incelenerek gruplandırılmıştır. Araştırmada devlet üniversitelerinin değerlerinde öne çıkan ilk yedi değer; toplumsal sorumluluk, katılımcılık, şeffaflık ve hesap verebilirlik, yenilikçilik, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlılık, ahlaki değerlere bağlılık ve çevre bilinci olarak sıralanmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde şeffaflık ve hesap verilebilirlik, yeniliklere açık olmak, ahlaki değerlere bağlılık, katılımcılık değerleri ile ilgili bulguların araştırmamızla benzer olduğu, aynı değerlerin yükseköğretimde olduğu gibi milli eğitim camiasında da öncelik verilen değerler olduğu görülmektedir. Altinkurt ve Yılmaz (2011) tarafından yapılan başka bir araştırmada Kütahya il merkezindeki yetmiş sekiz okula ait stratejik planlardaki vizyon, misyon ve değerler incelenmiş, stratejik planlarda en çok saygı değeri yer aldığı tespit edilmiştir. Nartgün (2006) tarafından öğretim elemanlarının örgütsel değerlere ilişkin görüşlerinin belirlendiği araştırmada saygı değeri en fazla öne çıkan örgütsel değer olmuştur. Aslan ve arkadaşları (2009) tarafından yapılan araştırmada, okulda tüm paydaşlar arasında paylaşılan değerler olarak güven, sevgi, saygı, işbirliği ve hedef birlikteliği öne çıkan değerler olmuştur. Araştırma sonuçlarına benzer olarak saygı ve güvenilirlik değerleri araştırmamızda en fazla yer alan değerler arasındadır. Arabacı ve Gündüzalp (2014) tarafından yapılan Türkiye'deki Üniversitelerin Değerler Algısı başlıklı araştırmada seksen üç üniversitenin stratejik planlarındaki değerler incelenerek gruplandırılmıştır. Araştırmada üniversitelerin, en çok toplumsallık değer ifadelerine, en az ise üretkenlik değer ifadelemeye yer verdikleri tespit edilmiştir. Toplumsallık değeri il milli eğitim müdürlüğü planlarında yer almazken, üretkenlik değeri ise az düzeyde yer alan değerlerdendir. İl milli eğitim müdürlükleri ve üniversitelerin ayrı kurumlar olması ve kurumsal yapılarındaki farklılıklar nedeniyle değer tercihlerinde farklılıklar olduğu ifade edilebilir.

Günümüzde küreselleşme ile birlikte eğitim kurumlarına yönelik serbest piyasa ekonomisi, rekabet, girişimcilik, insan hakları, demokrasi (Doğan, 2004), öğrenmeyi bilmek, öğrenmeyi öğrenmek, bireysel öğrenmek ve birlikte yaşamayı öğrenme (Akçay, 2003; Dağlı, 2007; IBE, 1998), hür ve adil insanı yetiştirme (Hesapçioğlu, 2009) gibi temel konularda talep ve beklentiler ortaya çıkmaya başlamıştır. Eğitim kurumlarının artık sadece eğitim yönüyle değil ayrıca; toplumsal çeşitliliği kabul eden, teknolojik gelişmelere duyarlı, manevi değerleri koruyan ve yaşatan, demokratik olarak demokrasi öğreten, günümüz dünyasının ekonomik koşullarına duyarlı olan ve tüm bunları gerçekleştirirken kendi yapısını sürekli sorgulayan, değişime açık yönüyle de kurumsallaşmasını tamamlaması gerekmektedir (Beyci-oğlu ve Aslan, 2010). Bilgi toplumunda eleştirel düşünebilen, problem çözebilen, bağımsız karar verme ve yaşam boyu öğrenme becerisine sahip bireylerin yetiştirilmesi eğitim kurumlarının öncelikli sorumluluğudur (Göksan, Uzundu-rukan, Keskin, 2009; Polat ve Odabaş, 2008). İl milli eğitim müdürlüklerine ait stratejik planlarında girişimcilik, insan hakları, demokrasi, manevi değerleri koruma, gelişime açık olma ve bireysel öğrenmeyi destekleyen (girişimcilik, plan odaklı olma, çözüm odaklı düşünme, yaşam boyu öğrenme vb.) ilgili değerlerin yer aldığı, özellikle ekonomik temelli olan rekabet

ve günümüz ekonomi koşullarına cevap verebilecek değerlerin ise çok az yer alması bir eksiklik olarak ifade edilebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı'nda yer alan değerlerden sadece güvenilirlik ve adalet ile analitik ve bilimsel bakış değerlerinin il planlarında en fazla temsil edilen değerler olduğu, çevreye ve canlıların yaşam hakkına duyarlılık, sanatsal duyarlılık ve sanat becerisi değerlerinin ise en az temsil edilen değerler olduğu belirlenmiştir. Yaratıcılık değerinin ise hiçbir il planında yer almayan değer olduğu belirlenmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı'nda yer alan değerlerin İl Milli Eğitim Müdürlüklerinin stratejik planlarında orta düzeyde (% 60) temsil edildiği, değerler bakımından uyum olduğu söylenebilir. Üst politika belgelerinin tamamı türev amaçlara farklı detaylarda hiz-met etmekte olup, stratejik planlar söz konusu politika belgelerine uyumlu ve tutarlı olarak hazırlanır (Akçay, 2009; Kalkınma Bakanlığı, 2015; MEB, 2013). Milli Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı, kendisine bağlı bulunan il milli eğitim müdürlükleri için bir üst politika belgesi niteliği taşımaktadır. Kurumsal olarak bağlı bulunan kurumların üst yönetim iradesi tarafından hedeflenen ortak değerlerin seçilmesi, bu değerleri kurumsal hayatta egemen kılınması, etkin bir kurum kültürü oluşturma çalışmalarına katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda değerler noktasında mutlak an-lamda uyumun olmadığı ama yer verilen kurumsal değerler açısından orta düzeyde bir uyum olduğu söylenebilir.

Araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak aşağıdaki öneriler sunulmuştur;

- Plana dayalı izleme ve değerlendirme dönemlerinde kurumsal değerlere yönelik kurum içi değer analizleri yapılabilir, kurumsal yapı içerisinde değerlerin hakim olması için çeşitli yönetsel etkinlikler, seminerler ve hizmet-içi eğitim faaliyetleri düzenlenebilir.
- Kurumsal değerlerin belirlenmesinde katılımcı bir yöntemin uygulanması, bireylerin daha etkin bir şekilde kurumsal değerleri özümsemesini ve değerlere uyumu kolaylaştırabilir.
- Eğitim kurumlarına yönelik stratejik planlarda yer alması gereken değerlerin belirlenmesinde, öğretim programlarında öğren-cilere kazandırılması hedeflenen değerlerin de dikkate alınması örgütsel amaçlarla öğretim amaçlarının uyumunu kolaylaştırabilir.
- İl milli eğitim müdürlükleri stratejik planlarında az yer alan değişimi yönetme, empatik yaklaşım, samimiyet, süreklilik, takdir etme, barış, mesleki uzmanlık, özdeğerlendirme, rehberlik ve vefa değerlerine yönelik yayın-lar hazırlanabilir, seminerler ve hizmet-içi eğitim faaliyetleri düzenlenebilir.
- Başka araştırmacılar tarafından il milli eğitim müdürlükleri tarafından belirlenen değerlere paydaşların uygu-lama süreçlerinde uyma düzeyleri incelenebilir.

5. Kaynakça

- Akçay, A. (2009). Kamuda stratejik plan amaçlarının gerçekleştirilmesine yönelik değerlendirme ve denetim modeli. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 2 (1), 29 - 45.
- Akçay, C.R. (2003). *Küreselleşme, eğitimsel yoksunluk ve yetişkin eğitimi*. *Milli Eğitim Dergisi*, 159. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/159/akcay.htm> adresinden erişilmiştir.
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleştirme derecesinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Akbaş, O. (2009). İlköğretim okullarında görevli branş öğretmenlerinin değer öğretimi yaparken kullandıkları etkinlikler: 2004 ve 2007 yıllarına ilişkin bir karşılaştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17 (2) , 403-414.
- Akgemci, T. (2013). *Stratejik yönetim* (3.Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akkaya, N. (2013). Öğretmen adaylarının değer tercihleri. *Folklor/Edebiyat*, 19 (74), 185 - 198.
- Akkaya, S. (2013). *Mevlana'nın mensur eserlerinde değerler eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Aktan, O. (2012). *100 temel eserde yer alan değerlerle sosyal bilgiler öğretim programındaki değerlerin uyumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Düzce Üniversitesi, Düzce.
- Aktan, O. ve Kılıç, A. (2015). Sosyal bilgiler öğretim programındaki değerleri 100 temel eserde bulunan değerlerin destekleme durumu. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13 (30), 7 - 68.
- Aktan, O. (2018, Nisan). *İlkokulda öğretmen ve ailelerin değer tercihlerinin öğretim programlarındaki değerlerle uyumu*. III. Uluslararası Değerler Eğitimi Kongresi, Zonguldak, 5-6 Nisan 2018. http://degerleregitimi.beun.edu.tr/wp-content/uploads/2018/04/dem_sempozyum4-1-1.pdf adresinden erişilmiştir.
- Allison, M. (2005). *Strategic Planning for nonprofit organizations: A Practical guide and workbook* (2nd Edition). New Jersey: John Wiley & Sons.
- Altınkurt, Y. ve Yılmaz, K. (2011). İlköğretim ve ortaöğretim okullarının vizyon, misyon ve değerleri ile ilgili bir çözümleme. *Akademik Bakış*, 23. Erişim Tarihi: 11/04/2017 <http://www.akademikbakis.org/23/06.pdf>.
- Arabacı, İ.B. (2003). *Müfredat laboratuvar okullarında stratejik planlama uygulamalarının değerlendirilmesi (Malatya ili örneği)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Arabacı, İ. B. ve Gündüzalp, S. (2014). Türkiye'deki üniversitelerin değerler algısı. *Turkish Journal of Educational Studies*, 1 (3), 115 - 144.
- Aral, D. (2008). *Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan değerler üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

- Aslan, M., Özer, N., ve Ağıroğlu Bakır, N. (2009). Okul kültürüne ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri: nitel bir araştırma. *İlköğretim Online*, 8 (1), 268 - 281. doi:http://dx.doi.org/10.17051/uo.10444.
- Aslanargun, E. (2012). Okul müdürlerinin sahip olması gereken değerler. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 12 (2) [Ek Özel Sayı/Supplementary Special Issue]. Bahar/Spring, 1327-1344.
- Arslan, M.M. (2009). Türk devlet üniversitelerinde değerlerin analizi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17 (3), 729-742.
- Ateş, F. (2014). *İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri üzerine nitel bir çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin değer algısı: Konya örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 121-144.
- Balci, A. ve Yanpar, Yelken T. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14 (1), 195-213.
- Baloğlu, M. ve Balgalımış, E. (2005). İlköğretim ve ortaöğretim yöneticilerinin öz- değerlerinin betimlenmesi: Tokat ili örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10), 19-31.
- Baydar, P. (2009). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler programında belirlenen değerlerin kazanım düzeyleri ve bu süreçte yaşanan soruların değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Baysal, N. (2013). *Ortaokul sosyal bilgiler derslerinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler yönüyle değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Bektaş, F., Nalçacı, A., ve Karadağ, E. (2014). İlköğretim okulu öğrencilerinin algıladıkları evrensel değerlerin bir yordayıcısı olarak okul iklimi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 281-293.
- Beycioğlu, K. ve Aslan, M. (2010). Okul gelişiminde temel dinamik olarak değişim ve yenileşme: okul yöneticileri ve öğretmenlerin rolleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 153-173. http://efdergi.yyu.edu.tr.
- Bryson, J. M. (2011). *Strategic planning for public and nonprofit organization*. San Fransisco: Jossey-BassPublishers.
- Bulut, S. (2011). *Atasözlerinin değerler eğitimindeki yeri*. Yüksek Lisans Tezi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Can, H. (2002). *Organizasyon ve yönetim*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Can, Ö. (2008). *Dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Candan, D. G. ve Ergen, G. (2014). 3. sınıf hayat bilgisi ders kitaplarının temel evrensel değerleri içermesi bakımından incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1), 134-161.
- Çalık, T. (2003). Eğitimde stratejik planlama ve okulların stratejik planlama açısından nitel değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 11 (2), 251 - 268.
- Coşkun, B. (2006). Türkiye’de kamu yönetiminde yeniden yapılanma tarihsel geçmiş ve genel bir değerlendirme. *Türk İdare Dergisi*, 448, 13 - 47.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması*. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Çengelci, T., Hancı, B. ve Karaduman, H.(2013). Okul Ortamında Değerler Eğitimi Konusunda Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11 (25), 33 - 56.
- Çubukçu, Z., Eker Özenbaş, D., Çetintaş, N., Satı, D. ve Yazlık Şeker, Ü. (2012). Yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli gözünde öğretmenin sahip olması gereken değerler. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2 (1), 25-38.
- Dağlı, A. (2007). Küreselleşme karşısında Türk Eğitim Sistemi. *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 1-13.
- Deal, T. A. ve Kennedy, A. A. (2000). *Corporate cultures*. New York: Basic Books.
- Deliz, J. R. (1997). *Lessons Learned from Baldrige Winners. Computers & Industrial Engineering*, 33 (1-2), 171-174.
- Demirtaş, Z. ve Ekmekyapar, M. (2012). İlköğretim okulu yöneticilerinin değerlere dayalı yönetim uygulamalarının okul kültürüne etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice]*, 18 (4), 523- 544.
- Devlet Planlama Teşkilatı (2006). *Kamu idareleri için stratejik plan hazırlama klavuzu*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Dilmaç, B., Bozgeyikli, H. ve Çıkkılı, Y. (2008). Öğretmen adaylarının değer algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (16), 69-91.
- Dilmaç, B., Ertekin, E. ve Yazıcı, E. (2009). Değer tercihleri ve öğrenme stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7 (17), 27- 47.
- Doğan, İ. (2004). Toplum ve Eğitim Sorunları Üzerinde Felsefi ve Sosyolojik Tahliller. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Elibol, H. (2005). Bilişim teknolojileri kullanımının işletmelerin organizasyon yapıları üzerindeki etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (13), 155-162.
- Erdil O. ve Keskin H. (2002, Ekim). *Organizasyonel değişimin gerekliliği ve değişim sürecinin özellikleri: Gebze civarındaki üretim işletmelerinde bir saha araştırması*. Niğde Üniversitesi: II. Ulusal Orta Anadolu Kongresi Bildiriler Kitabı, Niğde.
- Eren, E. (2013). *Stratejik yönetim ve işletme politikası* (9.Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Eren, E. (2016). *Yönetim ve organizasyon* (12.Baskı). Beta Basım Yayın, İstanbul.
- Ertürk, M. (2011). *İşletme biliminin temel ilkeleri* (Gözden Geçirilmiş 8. Baskı). İstanbul: Beta Basım.
- Fidan, N. K. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 2 (2), 1-18.

- Gertsen M. C. and Zolner, M. (2012). Recontextualization of the Corporate Values of a Danish MNC in a Subsidiary in Bangalore. *Group & Organization Management*, 37 (1), 101-132.
- Goodstein, L., Nola, T. and Pfeiffer, J.W. (1993). *Applied strategic planning*. McGraw-Hill, Inc. USA.
- Göksan, T. S., Uzundurukan, S. & Keskin, S. N. (2009, Kasım). *Yaşam boyu öğrenme ve Avrupa Birliği'nin yaşam boyu öğrenme programları*. 1. İnşaat Mühendisliği Eğitimi Sempozyumu, Antalya, s.143-151.
- Gör, F. (2013). *İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretim programında merhamet değeri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Gündüz, Y. ve Coşkun, Z. S. (2012). Öğrenci algısına göre öğretmen etik değerler ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 111-131.
- Güzel, D.(2013). *3. sınıf Hayat Bilgisi ders kitaplarının temel evrensel değerleri içermesi bakımından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Gül, S. K. ve Kırılmaz, M. (2013). *Kamu kurumlarında stratejik yönetim*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Güven, M. ve Bağdigen, M. (2008). *Kamu idarelerinde stratejik planlama ve yönetim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Hesapçoğlu, M. (2009). Tarihsel Bir Analiz: Eğitimde 1923'den Bugüne, Bugünden 2023'e Gelişmeler ve Öngörüler. Türkiye Özel Okullar Birliği Derneği (Ed.). *Türkiye'nin 2023 eğitim vizyonu sempozyumu kitabı* (s.127-139). 30-31 Ocak 2009. Antalya.
- IBE (International Bureau of Education). (1998). Curriculum development. *Educational Innovation and Information*, 97.
- Izgar, G. (2013). *İlköğretim okulu 8. sınıf öğrencilerine uygulanan değerler eğitimi programının demokratik tutum ve davranışlarına etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- İnan Kılıç, A. (2009). *Yüz temel eserde dini ve ahlaki değerler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- İlğan, A., Erdem, M. Taşdan, M. ve Menduhoğlu, H.B. (2008). Örgütsel gelişim aracı olarak TKY ile stratejik yönetim ve planlama yaklaşımları. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35 (3), 72-92.
- Kalaça, H. (2013). *Türk atasözleriyle değerler eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kalkınma Bakanlığı (2015). *Merkezi kamu idareleri için stratejik planlama kılavuzu* (3.Sürüm).<https://strateji.erciyes.edu.tr/ckfinder/userfiles/files/stratejik%20yeni%20rehber.pdf>.Erişim Tarihi:02.05.2015.
- Karaman, A. E. (2011). *Üniversitelerin stratejik planlarındaki swot analizleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Karasar, N. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemi-Kavramlar-İlkeler-Teknikler. (23.baskı). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Kaplan, V. (2015). Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin iş yaşamı kalitesi ile örgütsel değer algıları arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.
- Karagöz, F. (2009). *Yapılandırmacı yaklaşıma göre İlköğretim 6. ve 7.Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki değerler (Muğla İli Örneği)*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Kaymakcan, R. ve Meydan, H. (2011). Din kültürü ve ahlak bilgisi programları ve öğretmenlerine göre değerler eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9 (21), 29-55.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye'de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kılıç, A. ve Aktan, O. (2015). İlköğretim okulları için tavsiye edilen 100 temel eserde vurgulanan değerler. *Elementary Education Online*, 14 (1), 243-275.
- Koçel, T. (2011). *İşletme yöneticiliği*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Kumbasar, E. (2011).*Muzaffer İzgü'nün romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Küçüksüleymanoğlu, R. (2008). Stratejik planlama süreci. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16 (2), 403- 412.
- Külünkoğlu, T.(2010). *İlköğretim birinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin iletildiği değerler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Maya, İ. (2013). Self-values held by primary and secondary education school principals: A case in Canakkale. *Educational Research and Reviews*, 8 (14), 1094-1102.
- Maya, İ. (2017). Self-values of pre-school teachers working in Turkish public schools. *Educational Research and Reviews*, 12 (11), 595-603. DOI: 10.5897/ERR2017.3269.
- Meydan, H. (2014). Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 93-108.
- Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis : An expanded sourcebook*. (2nd edition). calif. : sage publications.
- Milli Eğitim Bakanlığı.(2009). *Strateji Geliştirme Başkanlığı 2010 - 2014 Stratejik Planı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2009a). *Eğitimde stratejik planlama "Makaleler"*. Ankara: MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2015). *Strateji Geliştirme Başkanlığı 2015 - 2019 Stratejik Planı*. Ankara: MEB Yayınları
- Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. (2010). *Eğitimde stratejik planlama "Okul/Kurumlar İçin"*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. (2013). *MEB 2015 -2019 Stratejik planı hazırlık programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Mucuk, İ. (2005). *Modern işletmecilik* (15.Baskı). İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Narinoğlu, A. (2014). *Yerel stratejik planlama rehberi*. Birinci Baskı. Samsun: Erol Ofset.

- Nartgün, S. (2000). *Stratejik planlama ve eğitim yönetiminde çağdaş yaklaşımlar, uygulama ve sorunlar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Nartgün, Ş. S. (2004). *Öğrenen örgütlerde strateji ve planlama. Öğrenen örgütler*. (Edt: K. Demir ve C. Elma). Ankara: Sandal Yayınları.
- Nartgün, S. Ş. (2006). Öğretim elemanlarının örgütsel değerlere ilişkin görüşleri (Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4 (12), 129-148
- Oğuz, E. (2012). Öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB) - Değerler Eğitimi Sempozyumu Ek Özel Sayısı*, 12 (2), 1309-1325.
- Okudan, A. Y. ve Ekşi, H. (2011). Eğitim yöneticilerinin bakış açısı ile değerler eğitimi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 8 (2), 178-190.
- Özdemir, S., ve Sezgin, F. (2011). Öğretmen adaylarının bireysel ve örgütsel değerler ile öğrencilerde görmek istedikleri değerlere ilişkin önem sırası algıları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (2), 1-21.
- Özgen, H. & Yalçın, A. (2016). *Temel işletmecilik bilgisi* (6.Baskı). Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Özkan, R. (2010). Türk eğitim sisteminde himayeci değerler: İlköğretim ders kitapları örneği. *Uluslararası İnsani Bilimler dergisi*, 7 (1), 484-503.
- Özmantar, Z. K. (2011). Okullarda etkili stratejik plan hazırlama süreci: bir eylem araştırması. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (4), 1389 -1421.
- Öztürk, Z. ve Dündar, H. (2003). Örgütsel motivasyon ve kamu çalışanlarını motive eden faktörler. *C.Ü. İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 4 (2), 57-67.
- Parlar, H., Çavuş, M., Levent, F. ve Ekşi, H. (2010). Yöneticilerin karakter eğitimi yeterlik inancı ölçeğinin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8 (19), 175-208
- Polat C. & Odabaş H. (6-8 Mayıs 2008). *Bilgi Toplumunda yaşam boyu öğrenmenin anahtarı: bilgi okur yazarlığı*. International Educational Technology Conference (IETC), sunulmuş bildiri, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Sabuncuoğlu, Z. ve Vergilili Tüz, M. (2013). *Örgütsel davranış* (5. Baskı). Bursa: Aktüel Yayınları.
- Şahin, H. (2010). *İlköğretim okullarında sosyal bilgiler dersini yürüten 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlerin kazandırılmasına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Şahin-Fırat, N. (2010). Okul müdürü ve öğretmenlerin okul kültürü ile değer sistemlerine ilişkin algıları. *Eğitim ve Bilim*, 35 (156), 71-83
- Şişman, M. (2002). *Örgütler ve kültürler*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Tağraf, H. (2002). Küreselleşme süreci ve çokuluslu işletmelerin küreselleşme sürecine etkisi. *C.Ü. İktisadi ve idari Bilimler Dergisi*, 3 (2), 33 - 47.
- Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkındaki görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Turan, S. ve Aktan, D. (2008). Okul hayatında var olan ve olması düşünülen sosyal değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 227-259.
- Türk, E. ve Ünsal, N. (2009). Milli Eğitim Bakanlığı üst düzey yöneticilerin stratejik planlama konusundaki görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 181, 222- 239.
- Uçar S. (2009). *Sosyal bilgiler programındaki değerlerle ilgili kazanımlara yönelik öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Varol, Ç. (2013). *Sosyal bilgiler derslerindeki değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Welch, J. (2008). *Kazanmak İstiyorsanız* (Birinci Baskı). İstanbul: Optimist Yayınları.
- Yaman, H., Taflan, S. ve Çolak, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7 (18), 107 - 120.
- Yelken, T. Y., F. Kılıç, ve Üredi, L. (2010). Stratejik planlama uygulamalarına ilişkin ilk ve ortaöğretim okul müdürlerinin görüşleri. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1), 38-50.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, E. (2009). Öğretmenlerin değer tercihlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7 (17), 109-128.
- Yılmaz, K. (2007). *İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerine göre kamu ilköğretim okullarında bireysel ve örgütsel değerler ve okul yöneticilerinin okullarını bu değerlere göre yönetme durumları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yılmaz, O. (2013). *Fatih Erdoğan'ın eserlerinin eğitsel değerler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Yiğittir, S. (2010). İlköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını arzuladığı değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8 (19), 207-223.
- Yurtseven, H.R. (1998). Stratejik yönetim sürecinde misyon kavramı. *Yönetim*, 29, 26-33.
- Yüce, B. (2007). *Üniversitelerde stratejik planlama ve bir yazılım tasarımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.